ASR SURESİ

- وَالْعَصْرِ (1) اِنَّ الْاِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ (2) اِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ (3)

- ***1. Asra yemin ederim ki***
- ***2. İnsan gerçekten ziyan içindedir.***
- ***3. Bundan ancak iman edip iyi ameller işleyenler, birbirlerine hakkı tavsiye edenler ve sabrı tavsiye edenler müstesnadır.***

Nüzul Zamanı:

- Mücahid, Katade, Mukatil bu surenin Medenî olduğunu söylemişlerdir. Ancak müfessirlerin çoğu bu sureyi Mekkî kabul etmişlerdir. Ayrıca surenin muhtevası da, Mekke döneminin başlangıcında nazil olduğunu teyit etmektedir. O dönemde İslâmî talimatlar kısa ve çok etkili cümlelerle beyan edilmekteydi. Onu duyan, bir defa duyduktan sonra unutmak istese de unutamıyordu. Sureler kafirlerin dillerine destan oluyorlardı.

Surenin İçeriği:

- İmamı Şâfiî’nin şöyle dediği rivayet edilmektedir:
- لَوْ لَمْ يَنْزِلْ إِلَى النَّاسِ إِلَّا هِيَ لَكَفَتْهُمْ. لَوْ تَدَبَّرَ النَّاسُ هَذِهِ السُّورَةَ لَوَسِعَتْهُمْ.
- Başka bir şey nâzil olmasa idi Kur'an’dan bu Sûre insanlara yeterdi. İnsanlar bu sure hakkında iyice düşünselerdi (surenin mesajı) onları kapsardı.

******

- Başka bir kişi de şöyle demiştir:
- إِنَّهَا شَمِلَتْ جَمِيعَ عُلُومِ الْقُرْآنِ.
- Bu sure Kur'anın bütün ilimlerini kapsar.

- **كَانَ الرَّجُلَانِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «إِذَا الْتَقَيَا لَمْ يَفْتَرِقَا حَتَّى يَقْرَأَ أَحَدُهُمَا عَلَى الْآخَرِ: {وَالْعَصْرِ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ} [العصر] ، ثُمَّ يُسَلِّمَ أَحَدُهُمَا عَلَى الْآخَرِ»**

- Rasulullah'ın Ashabından iki adam buluştuklarında, biri diğerine "ve'l-asr" sûresini okumadan ve birbirlerine selâm vermeden ayrılmazlardı.[1]

- Milli Şairimiz M. Akif Ersoy da bu rivayetten bahisle Asr Suresinin içerdiği manaları bir şiirinde şöyle ifade ediyor:

[1]Taberani, M. Evsat.

Hani Ashab-ı Kiram ayrılalım derken,

Mutlaka sûre-i ve'l-Asrı okurlarmış, neden?

Çünkü meknûn o büyük surede esrar-ı felâh,

Başta iman-ı hakiki geliyor, sonra salâh,

Sonra hak, sonra sebat, işte kuzum insanlık.

Bu dördü birleşti mi yoktur sana izmihlâl artık.

ASR

- Müfessirler ilk ayette yer alan “asr” kelimesini, yüzyıl, ikindi vakti, ikindi namazı, mutlak zaman, Hz. Muhammed’in yaşadığı dönem ve âhir zaman gibi farklı şekillerde tefsir etmişlerdir. “Asır”, bütün bunları kapsamakla birlikte; surenin mesajına ve muhtevasına en uygun olanı “mutlak zaman” anlamıdır.

Zamana Dikkat Çekilmesi

- Asr, gün, gece, kuşluk vakti, sabah, güneş, ay ve yıldızlar, Kur'an'da Allah'ın üzerlerine yemin ettiği zaman ve dehr ile ilgili kavramlardır. Allah Teâlâ bu yeminlerle âdetâ bizi zaman konusu üzerinde düşünmeye ve zamanı en iyi şekilde değerlendirmeye çağırıyor.
- Zamanın akışı sırasındaki bazı özel anlamlı dönemler aslında insanın kendi kendini hesaba çekme konusunda kilometre taşlarıdır.
- İnsanın ömrü, sermâyesi ve en kıymetli hazinesidir. İnsan ne kazanacaksa onunla kazanacaktır. Ömür ise külli zamandan bir parçadır. Ömür her nefes, her saat harcanıp tükenmekte ve her nefes geçtikçe hesap vakti yaklaşmaktadır.

Zamanın Kıymetini Bilmek

- İmam Razi, bir şahsın kavlini naklederek, "Ben bu sözden sonra Asr suresinin manasını anladım" demiştir. Razi şöyle nakleder: "Buz satan birisi pazarda şöyle bağırıyordu;
- اِرْحَمُوا مَنْ يَذُوبُ رَأْسُ مَالِهِ، اِرْحَمُوا مَنْ يَذُوبُ رَأْسُ مَالِهِ
- **«Sermayesi eriyen bu şahsa merhamet edin!»** Onun bu sözünü duyunca, bu söz Asr suresinin anlamıdır" dedim." İnsana verilen ömür bir buz gibi hızla erimektedir. Eğer bunu ziyan eder veya yanlış yere harcarsa insanın hüsranına neden olur."

Hesap Günü Yaklaşıyor

- "Rasulullah buyurdular ki:
- مَنْ كَانَتْ عِنْدَهُ مَظْلَمَةٌ لِاَخِيهِ مِنْ عِرْضِهِ أَوْ شَيْءٍ مِنْهُ فَلْيَتَحَلَّلْهُ مِنْهُ الْيَوْمَ مِنْ قَبْلِ أَنْ لاَيَكُونَ دِينَارٌ وَ دِرْهَمٌ،
- *"Kimin üzerinde kardeşine karşı ırz veya başka bir şey sebebiyle hak varsa, dinar ve dirhemin bulunmadığı [kıyamet (ve hesaplaşmanın olacağı)] gün gelmezden önce daha burada iken helalleşsin.*
- إنْ كَانَ لَهُ عَمَلٌ صَالِحٌ أُخِذَ مِنْهُ بِقَدْرِ مَظْلَمَتِهِ، وإنْ لَمْ تَكُنْ لَهُ حَسَنَاتٌ أُخِذَ مِنْ سَيِّئَاتِ صَاحِبِهِ فَحُمِلَ عَلَيْهِ

- *Aksi takdirde o gün, salih bir ameli varsa, o zulmü nisbetinde kendinden alınır. Eğer hasenatı yoksa arkadaşının günahından alınır, kendisine yüklenir."*[2]

******

- Rasulullah buyurdular ki:

- نِعْمَتَانِ مَغْبُونٌ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ: اَلصِّحَّةُ وَالْفَرَاغُ

- *"İki nimet vardır ki, insanların birçoğu bunların kıymeti hakkında aldanmıştır: Sıhhat ve boş vakit."*[3]

---

[2] Buhari, Müslim.
[3] Buhari.

- Rasulullah buyurdu ki:

- اِغْتَنِمْ خَمْسًا قَبْلَ خَمْسٍ , شَبَابَكَ قَبْلَ هَرَمِكَ , وَصِحَّتَكَ قَبْلَ سَقَمِكَ , وَغِنَاكَ قَبْلَ فَقْرِكَ , وَفَرَاغَكَ قَبْلَ شُغُلُكَ , وَحَيَاتَكَ قَبْلَ مَوْتِكَ

- *"Beş şey gelmeden önce beş şeyin kıymetini bilin; Ölüm gelmeden önce hayatın, Hastalık gelmeden önce sağlığın, meşguliyet gelmeden önce boş vaktin. İhtiyarlık gelmeden önce gençliğin. Fakirlik gelmeden önce zenginliğin."*[4]

---

[4]Şuabu'l-İman.

- Rasulullah buyurdular ki:

- لَا تَزُولُ قَدَمَا عَبْدٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُسْأَلَ عَنْ عُمُرِهِ فِيمَا أَفْنَاهُ، وَعَنْ عِلْمِهِ فِيمَ فَعَلَ، وَعَنْ مَالِهِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ وَفِيمَ أَنْفَقَهُ، وَعَنْ جِسْمِهِ فِيمَ أَبْلَاهُ

- *"Ahirette insan şu beş şeyden sorguya çekilmedikçe Allah'ın huzurundan ayrılamaz; ömrünü nerede tükettiğinden, gençliğini ne şekilde yıprattığından, malını (servetini) nereden kazanıp nerelere harcadığından ve bildikleriyle amel edip etmediğinden."*

- İmam Şafii’den şöyle bir şiir nakledilir:

نُعِيبُ زَمَانَنَا وَالْعَيْبُ فِينَا ... وَمَا لِزَمَانِنَا عَيْبٌ سِوَانَا

Kusur bizde olduğu halde zamanımızı ayıplıyoruz

Zamanımızın bizden başka kusuru yok

وَقَدْ نَهْجُو الزَّمَانَ بِغَيْرِ جُرْمٍ ... وَلَوْ نَطَقَ الزَّمَانُ بِنَا هَجَانَا

Günahı olmadığı halde zamanı eleştiriyoruz

Eğer zaman konuşsaydı bize dert yanardı

فَدُنْيَانَا التَّصَنُّعُ وَالتَّرَائِي ... وَنَحْنُ بِهِ نُخَادِعُ مَنْ يَرَانَا

Dünyamız hep gösteriş, hep riya

Bize bakanları hep böyle kandırırız.

وَلَيْسَ الذِّئْبُ يَأْكُلُ لَحْمَ ذِئْبٍ ... وَيَأْكُلُ بَعْضُنَا بَعْضًا عِيَانًا

Bir kurt bile başka bir kurdun etini yemezken

Bazımız bazımızı açıktan yiyor

- Bir Arap şiirinde şöyle denilmektedir:

إِنَّا لَنَفْرَحُ بِالْأَيَّامِ نَقْطَعُهَا

وَكُلُّ يَوْمٍ مَضَى نَقْصٌ مِنَ الْأَجَلِ

Şüphesiz biz geçirip tükettiğimiz günlere seviniyoruz.

Oysa geçen her gün ömürden bir eksilme demektir.

İNSAN

- Bu surede "insan" kelimesi tek olarak kullanılmıştır. Ama sonraki cümlede, insanlar arasında dört özelliği taşıyanlar istisna edilmiştir. Onun için burada "insan" kelimesinin cins isim olarak kullanıldığını kabul etmek gerekir. Bu durumda "insan" kelimesinin kapsamına, şahıslar, güruhlar, milletler ve bütün insanoğlu girer. Yani zikredilen dört sıfattan yoksun olanlar kim ya da kimler olursa olsunlar hüsrandadırlar. Bu her şartta geçerlidir. Şahıs, millet ve insanoğlu için de hüküm aynıdır.

İman-Amel İlişkisi

- İman ve salih amel ilişkisi, tohum ve ağaç ilişkisi gibidir. Eğer toprakta tohum yoksa ağaç meydana gelmesi söz konusu olamaz. Ama eğer toprakta tohum olduğu halde ağaç meydana gelmiyorsa onun anlamı tohumun toprakta gömülü kalmış olmasıdır. Onun için Kur'an'da verilen müjdeler, iman etmenin yanında salih amel de işleyenler için geçerlidir. Bu surede de, insanın hüsrandan kurtulması için imandan sonra salih amel işlemesi gerektiği bildirilmiştir. Diğer bir ifadeyle, salih amel olmadan sadece iman ile bir insan hüsrandan kurtulamaz.

İmansız Amel Kabul Olmaz:

- مَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ أَعْمَالُهُمْ كَرَمَادٍ اشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ لَا يَقْدِرُونَ مِمَّا كَسَبُوا عَلَى شَيْءٍ ذَلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ

- ***Rablerini inkâr edenlerin durumu (şudur): Onların amelleri fırtınalı bir günde rüzgârın, şiddetle savurduğu küle benzer. Kazandıklarından hiçbir şeyi elde edemezler. İyiden iyiye sapıtma işte budur.***[5]

---

[5] İbrahim, 14/18.

- وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَعْمَالُهُمْ كَسَرَابٍ بِقِيعَةٍ يَحْسَبُهُ الظَّمْآنُ مَاءً حَتَّى إِذَا جَاءَهُ لَمْ يَجِدْهُ شَيْئًا وَوَجَدَ اللَّهَ عِنْدَهُ فَوَفَّاهُ حِسَابَهُ وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ

- ***İnkâr edenlere gelince, onların amelleri, ıssız çöllerdeki serap gibidir ki susayan onu su zanneder; nihayet ona vardığında orada herhangi bir şey bulamamış, üstelik yanı başında da (inanmadığı, kendisinden sakınmadığı) Allah'ı bulmuştur; Allah ise, onun hesabını tastamam görmüştür. Allah hesabı çok çabuk görür.***[6]

---

[6] Nur, 24/39.

Amel-i Salih

- Amel-i salih işleyenler: Bunların imanları sâdece dillerinde ve gönüllerinde kalmamış, akıllarına, duygularına ve topyekûn organlarına nüfuz etmiş ve davranışlarına yansımıştır. Allah'ın emrettiği ve İslâm'ın esasları sayılan amel ve ibadetler iki temel üzeredir.
- Birincisi et-Ta'zimu li-emrillâh; yâni Allah ile ilişkisinde kulluk bilinciyle hareket ederek ilâhi emirleri yüceltmek. Namaz ve oruç bu türden olup kulun gönül dünyasını imâra, imânını takviyeye ve ihsân kıvamında bir kulluğa ermeye yardımcı olur.
- İkincisi: eş-Şefekatü li-halkıllâh, yâni Allah'ın yaratıklarına şefkat ile muâmeledir ki, zekât ve sadaka bu türdendir. Hac'da ise ikisi birden yaşanmaktadır. Yâni hem ilâhî emirleri yüceltme, hem de yaratılanı Yaratanından ötürü sevme husûsiyeti birlikte idrak edilmektedir.

HAKK

- Hak kelimesinin Kur'an'da geçen ve dikkat çeken belli başlı anlamları şunlardır:
- ثُمَّ رُدُّوا اِلَى اللّٰهِ مَوْلَيهُمُ الْحَقِّ
- "Allah, (En'am 6/62)
- وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ اِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا
- وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيَكْفُرْ
- Kur'an ve İslâm, (İsra 17/81; Kehf 18/29)

- رَبَّنَا افْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَاَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ
- Adalet, (Araf 7/89)
- اَلَمْ يُؤْخَذْ عَلَيْهِمْ ميثَاقُ الْكِتَابِ اَنْ لَا يَقُولُوا عَلَى اللَّهِ اِلَّا الْحَقَّ
- Gerçeğe uygun söz, (Araf 7/169)
- وَمَا يَتَّبِعُ اَكْثَرُهُمْ اِلَّا ظَنًّا اِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنى مِنَ الْحَقِّ شَيْءًا اِنَّ اللّهَ عَليمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ
- Aslına uygun bilgi ve inanç, (Yunus 10/36)

- فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا اِنَّ هذَا لَسِحْرٌ مُبِينٌ () قَالَ مُوسَى اَتَقُولُونَ لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَكُمْ اَسِحْرٌ هذَا وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُونَ
- Kesin delil, (Yunus 10/76, 77)
- وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذَلِكَ مَاكُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ
- "***Ve ölümün şiddeti bihakkın gelince: "İşte bu, kendisinden kaçınır olduğun şey" (denilecektir).*"** Vukuu kesin olan ölüm, (Kaf 50/19)
- وَاقْتَرَبَ الْوَعْدُ الْحَقُّ فَاِذَا هِىَ شَاخِصَةٌ اَبْصَارُ الَّذِينَ كَفَرُوا ...
- ***"Ve doğru olan vaad (Kıyamet günü) yaklaştığı zaman, artık kâfirlerin gözleri muzdarip bir hale gelecek…"*** Ahiret, (Enbiya 21/97)

- وَفِي اَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ فَاتِ ذَاالْقُرْبَى حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ ذَلِكَ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ وَاُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

- Korunması, gözetilmesi ve sahibine ödenmesi gereken maddi manevi değer." (Zariyat 51/19; Rum 30/38)

- Görüldüğü gibi "hak" kavramı, hem gerçek varlığı, hem hak dini hem de doğru sözü, bilgiyi ve uygulamayı ifade etmektedir.
- Hakk, Allah'ın isimlerinden biri olduğundan bu âyet öncelikle O'na yönelişi; iman, amel ve sözlerin hep Hakk için sarf edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

SABIR

- Rasulullah buyurdular ki:

- اَلصَّبْرُ ثَلاَثَةٌ فَصَبْرٌ عَلَى الْمَعْصِيَةِ وَصَبْرٌ عَلَى الطَّاعَةِ وَصَبْرٌ عَنِ الْمَعْصِيَةِ...

- *"Sabır üçtür: Musibetlere karşı sabır, taatte (kullukta) sabır, günah işlememekte sabır…*[7]

---

[7]Feyzü'l-Kadir.